

ROLI I AKTIVEVE PROFESIONALE NË ARSIMIN FILLOR NË NGRITJEN E CILËSISË NË MËSIMDHËNIE

Lirije Bytyqi Beqiri

Abstrakti

Ky hulumtim paraqet sistemin e funksionimit të aktiveve profesionale (departamenteve) në shkolla. Fokusi i hulumtimit është në organizimin, detyrat dhe përgjegjësitë e aktiveve profesionale (departamenteve) të arsimit fillor. Qëllimi i hulumtimit është të ofrojmë një analizë të detajuar mbi funksionimin e aktiveve profesionale në arsimin fillor dhe të vlerësojmë kontributin e tyre në ngritjen e cilësisë në mësimdhënie.

Popullatën e hulumtimit e përbëjnë drejtorët dhe mësimdhënësit, ndërsa për mostër kemi përzgjedhur drejtorë dhe mësimdhënësit të arsimit fillor. Meqë në aktivet profesionale janë të përfshirë të gjithë mësimdhënësit e arsimit fillor, për mostër kemi përzgjedhur mësimdhënësit të klasave 1-5, të cilët i kemi grupuar sipas rolit që kanë në aktivet profesionale, si kryesues apo anëtarë i aktivitetit përkatës. Kjo mostër ofron një pasqyrë të plotë mbi praktikën, sfidat dhe mundësitë që lidhen me funksionimin dhe ndikimin e aktiveve profesionale në arsimin fillor.

Për të mbledhur të dhëna lidhur me përvojat dhe perceptimet e pjesëmarrësve për rolin e aktiveve profesionale dhe ndikimin e tyre në cilësinë e procesit mësimor, realizuam intervista me drejtorë të shkollave, pyetësorë me mësimdhënësit dhe vëzhgime në takimet e aktiveve profesionale.

Me qëllim të një analize gjithëpërfshirëse të të dhënave cilësore dhe sasore, rezultatet e hulumtimit i analizuam në dy forma: përmes metodës së kategorizimit dhe programit statistikor SPSS.

Të dhënat e hulumtimit tregojnë se aktivet profesionale me detyrat dhe përgjegjësitë që kanë luajnë rol kyç në sigurimin e cilësisë në shkollë. Kontributi i aktiveve profesionale në arsimin fillor është më i dukshëm në planifikimin mësimor, përzgjedhjen e burimeve e materialeve mësimore, si dhe në planifikimin e aktiviteteve të ndryshme me nxënës të lidhura ngushtë me festat dhe data të rëndësishme kombëtare e ndërkombëtare.

Fjalët çelës: funksionim, aktive profesionale (departamente), cilësi, mësimdhënie

Abstract

This research presents the operational system of Professional Teams (Departments) in schools. The focus of the study is on the organization, tasks, and responsibilities of professional teams (departments) in primary education. The aim of the research is to provide a detailed analysis of the functioning of professional teams in primary education and to evaluate their contribution to improving the quality of teaching. The research population consists of school principals and teachers, while the sample includes selected primary school principals and teachers. Since all primary school teachers are involved in professional teams, the sample includes teachers of grades 1-5, grouped according to their roles in professional teams, either as leaders or members of the respective teams. This sample provides a comprehensive overview of the practices, challenges, and opportunities related to the functioning and impact of professional teams in primary education.

To gather data on the experiences and perceptions of participants regarding the role of professional teams and their impact on the quality of the teaching process, we conducted interviews with school principals, questionnaires with teachers, and observations of professional team meetings. To ensure a comprehensive analysis of qualitative and quantitative data, the research results were analyzed in two ways: through the categorization method and the statistical program SPSS.

The research data indicate that professional teams, with their tasks and responsibilities, play a key role in ensuring school quality. The contribution of professional teams in primary education is most evident in lesson planning, selecting teaching resources and materials, and organizing various student activities closely related to national and international holidays and important dates.

Keywords: *functioning, Professional Teams (Departments), quality, teaching*

HYRJE

Aktivitetet profesionale janë bashkësi e mësimdhënësve të fushës apo të lëndëve kurrikulare të përafërta. Janë organe të detyrueshme në shkolla, të cilat hyjnë në kuadër të strukturave organizative, strukturat për menaxhimin e brendshëm të shkollës. Rregullimi dhe funksionimi i aktiveve profesionale (departamenteve) në shkolla ka bazë ligjore. Meqë Udhëzimi Administrativ nr.22/2016 përcakton dhe rregullon sistemin e funksionimit të aktiveve profesionale (departamenteve) në shkolla, organizimin, detyrat dhe përgjegjësitë e tij fokus i hulumtimit janë aktivitetet profesionale në arsimin fillor, më saktësisht organizimi, detyrat dhe përgjegjësitë e tyre bazuar në legjisllacionin në fuqi.

Hulumtimi është realizuar me qëllim të të kuptuarit më të thellë rolit dhe detyrave të rolit e detyrave të aktiveve profesionale dhe kontributit të tyre në sigurimin e cilësisë. Shtytje në këtë drejtim na dhanë rezultatet e hulumtimit Adresimi i kompetencës digjitale në fushën Kurrikulare Jeta dhe Puna (Beqiri L. B., 2023), hulumtim ky që shpërfaqti sfida e mangësi në planifikimin mësimor në arsimin fillor, si në shtrirjen e temave, njësive mësimore e rezultateve që lidhen me njësitë mësimore, planifikimin e materialeve mësimore, planifikimin e aktiviteteve praktike, duke e lënë anash planifikimin e vlerësimit dhe ndërlidhjen me lëndë të tjera.

Hulumtimi, po ashtu, lidhet me prioritetet e Institutit Pedagogjik të Kosovës, në fushën Mësimdhënia dhe nxënia (IPK, 2019), si dhe me objektiven strategjike 2.6: Zbatimi efektiv i të gjitha elementeve të kurrikulës së arsimit parauniversitar (MASHTI, 2022).

Konteksti teorik

Aktivitetet profesionale në shkolla me udhëzimin administrativ përkufizohen si “bashkësi profesionale të dy e më shumë mësimdhënësve të një fushe/lënde të njëjtë apo fushave /lëndëve kurrikulave të përafërta që kontribuojnë në cilësinë në mësimdhënie dhe të nxënimit, duke nxitur shkëmbim dhe nxënie të dyanshme mes anëtarëve” (MASHT, nr.22/2016, 2016).

Ngritja e cilësisë së arsimit parauniversitar përmes konsolidimit të mekanizmave për sigurim të cilësisë dhe ofrimit të mësimdhënies cilësore është një nga pesë objektivat strategjike të përcaktuar në Strategjinë e Arsimit 2022-2026 (MASHTI, 2022).

Nga veprimet që parashihen me këtë strategji janë edhe dy veprime që lidhen me funksionimin e Aktiveve profesionale, si:

- Hartimi i Udhëzimit Administrativ për ristrukturimin e brendshëm të shkollës - veprimi 2.1.5, i cili sipas këtij plani të veprimit është planifikuar të ndodhë në tremujorin e tretë të vitit 2022;
- Fuqizimi i menaxhmentit të mesëm (aktiveve, këshillat drejtues, këshillat e prindërve etj.) - veprimi 2.1.6, që pritet të realizohet deri në tremujorin e katërt të vitit 2026.

Aktualisht, sistemin e funksionimit të aktiveve profesionale (departamenteve) në shkolla e përcakton dhe rregullon Udhëzimi Administrativ nr. 22/16 për aktivet profesionale (departamentet) të shkollave. Bazuar në këtë udhëzim, aktivet profesionale janë organe të detyrueshme, të cilat themelohen pas një muaji pas themelimit/licencimit të shkollës nga MASHT-i dhe udhëhiqen nga kryesuesi i aktivitetit (MASHT, 2016, f.3).

Organizimi i aktiveve profesionale në arsimin fillor bëhet sipas klasave (klasat 1-5). Pra, në arsimin fillor aktivet organizohen në këtë formë:

- *Aktivi i klasës së parë*, të cilin e përbëjnë mësimdhënësit e të gjitha paraleleve të klasës së parë;
- *Aktivi i klasës së dytë*, të cilin e përbëjnë mësimdhënësit e të gjitha paraleleve të klasës së dytë;
- *Aktivi i klasës së tretë*, të cilin e përbëjnë mësimdhënësit e të gjitha paraleleve të klasës së tretë;
- *Aktivi i klasës së katërt*, të cilin e përbëjnë mësimdhënësit e të gjitha paraleleve të klasës së katërt;
- *Aktivi i klasës së pestë*, të cilin e përbëjnë mësimdhënësit e të gjitha paraleleve të klasës së pestë.

Në shkollat që kanë klasa kolektive (të kombinuara) duhet të formohen aktivet profesionale të mësimdhënësve të klasave kolektive, ndërsa në shkollat ku kanë vetëm nga një paralele për klasë, aktiviteti mund të bëhet për tërë nivelin (MASHT, 2016, f. 4).

Bazuar në udhëzimin administrativ, mësimdhënësit e angazhuar në kurrikulën me zgjedhje bëhen anëtarë të aktiveve që kanë afërsi më të madhe me kurrikulën me zgjedhje. Në doracakun për rolin dhe funksionimin e aktiveve profesionale thuhet se me qëllim të harmonizimit të planifikimit të rezultateve të të nxënësve dhe ruajtjes së kontinuitetit të zhvillimit të aktiviteteve në funksion të arritjes së rezultateve të të nxënësve, në nivelin fillor, përkatësisht për shkollën e parë kurrikulare, bashkëpunimi i mësimdhënësve duhet të jetë edhe me edukatorët e klasave përgatitore (Gojani, 2018, f. 9). Në udhëzimin administrativ nuk ka ndonjë udhëzim që tregon përfshirjen e edukatoreve të klasave parafillore, apo bashkëpunimin e tyre me aktivet profesionale të arsimit fillor, por si detyrë plotësuese parasheh bashkëpunimin me aktivet e tjera profesionale brenda dhe jashtë shkollës. Në këtë mënyrë ky udhëzim fuqizon bashkëpunimin ndërmjet mësimdhënësve në shkollë.

Edhe autorët të ndryshëm vlerësojnë lart rëndësinë e bashkëpunimit mes mësimdhënësve brenda shkollës, planifikimit e përbashkët dhe shkëmbimin e përvojave profesionale. Në studimin *Bashkëpunimi i bazuar në shkollë si një kontekst mësimor për mësuesit* autorët theksojnë rëndësinë e bashkëpunimit mes mësimdhënësve, ngase, sipas tyre, "kur mësimdhënësit hartojnë ose eksperimentojnë me forma të reja ose të përshtatura të mësimdhënies, bisedat e tyre varen më pak nga karakteristikat personale, për shkak të përvojave të përbashkëta në grupin e mësimdhënësve (Jong & al. 2022, f. 11). Edhe studime të tjera tregojnë se bashkëpunimi efektiv mes mësimdhënësve sjell përfitime jo vetëm për mësimdhënësit, por edhe për nxënësit. Studimi *Bashkëpunimi i mësimdhënësve - rishikim sistematik* (Vangrieken K. @t al. 2015) sjell argumente për përfitimet e bashkëpunimit, si për nxënësit, mësimdhënësit, por edhe përfitimet e shkollës në përgjithësi. Sa i përket ndikimit të faktorëve të ndryshëm në performancën e nxënësve, autorët vijnë në përfundim se kur mësimdhënësit bashkëpunojnë edhe performanca arsimore e nxënësve përparon, shkolla në përgjithësi pëson

ndryshime, si ndryshime kulturore, në inovacion. Pra, shkollat janë më inovative, mësimdhënësit ndihen më pak të izoluar e më të motivuar. Në këtë kontekst angazhimi dhe bashkëpunimi i mësimdhënësve në aktivin profesional ndihmon në përmirësimin e performancës së nxënësve dhe mësimdhënësve.

Aktivitetet profesionale sipas udhëzimit administrativ që aktualisht është në fuqi (UA nr. 22/2016) obligohen të kenë planin vjetor të punës, të kontribuojnë edhe në hartimin e planit vjetor të shkollës në harmoni me Planin Zhvillimor të Shkollës, kanë detyra dhe përgjegjësi në hartimin e planifikimeve mësimore, koordinimin dhe monitorimin e procesit të zbatimit të programeve mësimore, në hartimin në përcaktimin e instrumenteve të vlerësimit, realizimin e vlerësimit përmbyllës bazuar në udhëzimin për vlerësimin e nxënësve, planifikimin për zhvillim profesional të mësimdhënësve dhe ofrimin e mbështetjes për ta, në përzgjedhjen, krijimin dhe shkëmbimin e burimeve, mjeteve e materialeve mësimore, bashkëpunimin me aktivitetet tjera profesionale brenda dhe jashtë shkolle si dhe kontribuon në punë e aktivitete të tjera me interes për shkollën.

Aktivitetet profesionale funksionojnë si ekipe me role të qarta. Udhëhiqen nga një përfaqësues që zgjidhet si kryesues i aktivitetit përkatës. Zgjedhja e kryesuesit të aktivitetit bëhet mbi bazën e kriterëve të përcaktuara me nenin 6 udhëzimit administrativ nr. 22/2016, me të cilat kriteret kryesuesi duhet të ketë së paku 2 vjet përvojë pune në shkollë, përvojë në udhëheqje dhe menaxhimin e shkollave, pjesëmarrje në trajnime të akredituara profesionale, njohuri për strukturat dhe proceset e sistemit shkollor, shkathësi komunikimi për punë organizative dhe ekipore, si dhe përvojë në menaxhimin e projekteve dhe proceseve në arsim (MASH, 2016, f.11).

Kryesuesi i aktivitetit profesional udhëheq punën e aktivitetit profesional në të gjitha aktivitetet e lartpërmendura që janë edhe detyra e përgjegjësi për aktivin, organizon së paku një mbledhje të aktiveve profesionale në muaj, udhëheq takimet e aktivitetit profesional, merr pjesë në takimet e përbashkëta të aktiveve profesionale, përgatit raporte për takimet e realizuara dhe raporte vjetore, bën ndarjen e përgjegjësi për zbatimin e aktiviteteve të planifikuara në kuadër të aktivitetit përkatës, etj.

Udhëheqësi i aktivitetit profesional, sipas Sherif Gashi, është figurë qendrore në kuadër të udhëheqjes dhe punës organizative, ndërsa mësuesit, anëtarët e aktivitetit profesional, duhet të veprojnë si një ekip dhe gjithëherë duhet të jenë unik në veprime (Gashi, 2013, f.27-28). Ata do të diskutojnë dhe veprojnë për specifikat dhe kërkesat e nxënësve real që kanë. Duhet të analizojnë për të marrë përfundime të caktuara në lidhje me anët e forta dhe të dobëta të orëve mësimore dhe të materialit lëndor që është dhënë në atë orë mësimore. Do të analizojnë dhe diskutojnë për metodat e përdorura, teknikat dhe strategjitë e ndjekura, për të nxjerrë anët e forta dhe anët e dobëta (Gashi, 2013, f.27).

Përveç përshtatjes së stilit të mësimin, sipas nevojave të nxënësve, përdorimit të metodave efektive mësimore, rëndësi ka edhe strukturimi i kohës dhe përmbajtjes së mësimin, pra organizimi dhe planifikimi i mësimin.

Aktivi profesional, i angazhuar rreth planifikimit dhe programimit (hartimit të planeve) të punës mësimore (vjetore, mujore) dhe rreth përgatitjeve adekuate të anëtarëve të vet për organizimin sa më të mirë të punës mësimore, të kontrollimit dhe të vlerësimit të njohurive, të shkathtësive dhe të shprehive të nxënësve, do të krijojë kushte për ngritjen e përgjegjësisë kolektive dhe individuale për punë cilësore dhe të efektshme edukative, për përparimin adekuat të secilit nxënës. Me këtë do të kontribuojë në krijimin e disiplinës punuese, bashkë me të edhe të klimës së përshtatshme psikologjike-pedagogjike, jo vetëm në klasën apo paralelen e caktuar, por në tërë shkollën (Brada, 2005, f.178).

Kjo i ndihmon nxënësit të zhvillojnë aftësi për të menaxhuar me sukses dhe me përgjegjësi sfidat e tyre dhe të zhvillojnë përgjegjësi për veprimet e tyre.

Pyetjet e hulumtimit

Hulumtimi fokusohet në funksionimin dhe rolin e aktiveve profesionale në ngritjen e cilësisë në mësimdhënie. Përmes analizës së dokumenteve zyrtare dhe të dhënave nga terreni, siguroam përgjigje në pyetjet të cilat ishin udhërrëfyes gjatë procesit të hulumtimit.

Pyetjet kryesore, me të cilat e udhëhoqëm hulumtimin janë:

- *Si funksionojnë aktivet profesionale (departamentet) në arsimin fillor?*
- *Cili është kontributi i aktiveve profesionale (departamenteve) në ngritjen e cilësisë në mësimdhënie?*

Pyetje plotësuese:

- Cili është kontributi i aktiveve profesionale (departamenteve) në arsimin fillor në planifikimin mësimor, si dhe në realizimin e tyre?
- Cili është kontributi i aktiveve profesionale (departamenteve) në arsimin fillor në vlerësimin e nxënësve?
- Cilat janë aktivitetet që i planifikojnë aktivet (departamentet) profesionale për zhvillimin profesional të mësimdhënësve?
- Si funksionon bashkëpunimi ndërmjet aktiveve profesionale (departamenteve) të shkollës?

METODOLOGJIA

Qëllimi i hulumtimit

Qëllimi i hulumtimit ishte të marrim informata lidhur me funksionimin e aktiveve profesionale në arsimin fillor, si dhe kontributin/rolin e tyre në ngritjen e cilësisë në mësimdhënie.

Për këtë qëllim analizuam angazhimin e aktiveve profesionale bazuar në detyrat dhe përgjegjësitë e përcaktuara në udhëzimin administrativ, detyra këto që kontribuojnë në ngritjen e cilësisë në mësimdhënie.

Modeli i hulumtimit

Modeli i hulumtimit është përshkruar, ndërsa qasja e hulumtimit është e përzier: sasiore dhe cilësore.

Përmes qasjes sasiore janë evidentuar të dhënat sasiore lidhur me angazhimin e aktiveve profesionale, numrin e mësimdhënësve në aktivet

profesionale të përfshira në hulumtim, detyrat dhe përgjegjësitë, përfshirjen e tyre në planin zhvillimor të shkollës, takimet e planifikuara, takimet e realizuara, temat e takimeve/rendi i ditës, instrumentet e hartuara për vlerësimin e nxënësve, planin e zhvillimit profesional, ndihmën/mbështetjen e dhënë mësimdhënësve fillestarë, planin e aktiviteteve për nxënësit në nivel klase/arsimin fillor etj.

Përmes qasjes cilësore janë mbledhur dhe analizuar të dhënat nga vëzhgimi, të dhënat cilësore nga intervistat me drejtorë të shkollave dhe pyetësorët me mësimdhënës.

Hulumtimi ka kaluar nëpër disa faza:

Faza e parë - Analiza e dokumentacionit zyrtar, konteksti i shkollave dhe përgatitja e instrumenteve të hulumtimit

Në këtë fazë analizuam Udhëzimin Administrativ nr. 22/2016 për Aktivitetet Profesionale (Departamentet) të shkollave, studimet lidhur me rolin dhe funksionimin e aktiveve profesionale, dokumentet e shkollave si: planin vjetor të punës së aktiveve profesionale, planet mësimore etj. Hartuam edhe protokollin e vëzhgimit, pyetësorët e intervistave dhe pyetësorët për mësimdhënës.

Faza e dytë - Përzgjedhja e shkollave, përgatitja për planin e shtrirjes së hulumtimit

Në bashkëpunim me Drejtorinë Komunale të Arsimit në Prishtinë bëmë përzgjedhjen e shkollave për përfshirje në hulumtim. Organizuam takime me udhëheqësit e shkollave për t'u pajtuar me planin e veprimit, ditët e vëzhgimit dhe shtrirjen e hulumtimit në shkolla. Meqë vëzhgimi u bë në takimet e aktiveve profesionale paraprakisht konsultuam planin vjetor të punës së aktiveve profesionale, me qëllim të planifikimit të aktiviteteve për hulumtim: vëzhgimit, intervistave dhe plotësimit të pyetësorëve.

Plotësimi i pyetësorëve është bërë në të njëjtën ditë kur edhe e kemi bërë vëzhgimin, në takimin e aktiveve profesionale, si dhe intervistat me drejtorët e shkollave.

Faza e tretë - Analiza dhe interpretimi i rezultateve

Në këtë fazë analizuam të dhënat e mbledhura përmes instrumenteve të hulumtimit. Meqë qasja e hulumtimit ishte e përzier, sasiore dhe cilësore, analizën e të dhënave e bëmë në dy mënyra:

1. Përmes programit kompjuterik SPSS (Statistical Package for the Social Science- Pakoja Statistikore për Shkencat Shoqërore), me të cilin analizuam të dhënat sasiore të marra përmes pyetësorëve;
2. Përmes analizës tematike, duke identifikuar tema të ngjashme nga të dhënat e marra përmes intervistave, pyetësorëve, vëzhgimit dhe analizës së dokumentacionit të marrë nga shkollat.

Të dhënat e mbledhura nga responentët e ndryshëm: drejtorë, kryesues të aktiveve profesionale dhe mësimdhënës të arsimit fillor/anëtarë të aktiveve profesionale, të cilat i analizuam ndaras për secilin grup. Për shkak se shkollat e përzgjedhura kanë specifika të ndryshme, të dhënat e mbledhura i analizuam veç e veç për secilën shkollë, me qëllim që të shohim dallimet eventuale ndërmjet shkollave.

Krahasimet i bëmë me qëllim të identifikimit dhe evidentimit të praktikave të mira të funksionimit të aktiveve profesionale.

Gjatë mbledhjes, analizës e interpretimit të rezultateve, kujdes të veçantë u është kushtuar konfidencialitetit të shkollave dhe personave të përfshirë në hulumtim.

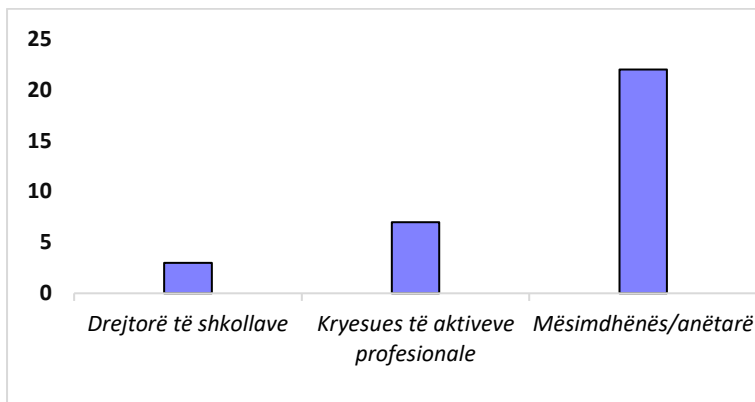
Popullacioni dhe mostra

Popullacionin e hulumtimit e përbëjnë të gjithë mësimdhënësit e arsimit fillor, ndërsa për mostër përzgjedhëm responentë nga tri shkolla, duke u bazuar në kriteret:

1. Shkolla e parë - shkollë fillore e mesme e ulët;
2. Shkolla e dytë - shkollë fillore me numër të vogël të nxënësve;
3. Shkolla e tretë - në arsimin fillor ka klasa të kombinuara.

Mostrën e hulumtimit e përbëjnë drejtorët e shkollave dhe mësimdhënësit e arsimit fillor të të tri shkollave të përfshira në hulumtim. Mësimdhënësit janë

sistemuar në dy grupe: kryesues të Aktiveve Profesionale dhe përfaqësues të Aktiveve Profesionale.

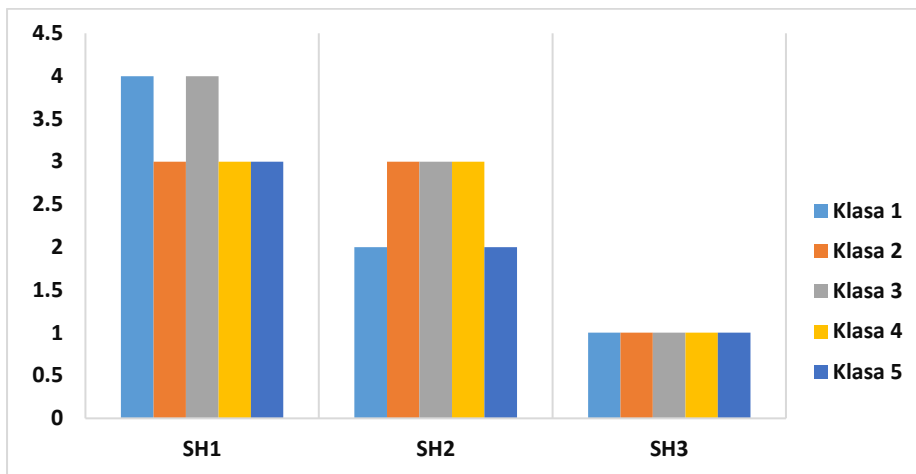
Grafiku 1. Përbërja e mostrës së hulumtimit

Meqë në studimin tonë dominojnë të dhënat cilësore, mostra u kufizua në tri shkolla me specifika të ndryshme. Shkolla e parë, që në interpretim të të dhënave tutje do të identifikohet me shkurtësën SH1, është shkollë fillore e mesme e ulët e që në arsimin fillor ka gjithsej 17 mësimdhënës, prej tyre N=4 ose 23% janë mësimdhënës të klasës së parë, N=3 ose 18 % janë mësimdhënës së klasës së dytë, N=4 ose 23% janë mësimdhënës të klasës së tretë, N=3 ose 18% janë mësimdhënës të klasës së katërt dhe N=3 ose 18 % mësimdhënës të klasës së pestë.

Shkolla e dytë, që në interpretimin e të dhënave do të identifikohet me shkurtësën SH2, është po ashtu shkollë fillore e mesme e ulët, e cila funksionon në tri objekte të ndara/ në tri fshatra të ndryshme, e që njëra prej tyre është shkollë amë ndërsa dy të tjerat janë paralele të ndara. Në të tri shkollat (shkollën amë dhe paralelet e ndara) ka gjithsej 13 mësimdhënës. Prej tyre N=2 ose 15% janë mësimdhënës të klasës së parë, N=3 ose 23% janë mësimdhënës të klasës së dytë, N=3 ose 23% janë mësimdhënës të klasës së tretë, N=3 ose 23% janë mësimdhënës të klasës së katërt dhe N=2 ose 23% janë mësimdhënës të klasës së pestë.

Shkolla e tretë, që në interpretimin e të dhënave tutje do të identifikohet me shkurtësën SH3, është shkollë fillore e mesme e ulët me numër të vogël të

nxënësve, e që si rrjedhojë në arsimin fillor ka vetëm nga një paralele për secilën klasë.

Grafiku 2. Mësimdhënësit e përfshirë në hulumtim

Instrumentet e hulumtimit dhe realizimi i tyre

Për mbledhjen e të dhënave përdorëm disa lloje të instrumenteve:

1. *Intervista* me drejtorë të shkollave, të cilat janë realizuar në shkollë, në takime të drejtpërdrejta me drejtorët e shkollave, me ç' rast patëm mundësinë të marrim të dhëna të detajuara për aktivitetet e aktiveve profesionale në shkollë.

2. *Pyetësorë* gjysmë të strukturuar me kryesues të aktiveve profesionale dhe me mësimdhënës të arimit fillor/anëtarë të aktiveve profesionale. Gjatë plotësimit të pyetësorëve ne ishim prezent dhe kryesuesit e aktiveve profesionale dhe mësimdhënësit kishin mundësi të parashtronin pyetje, të kërkonin sqarime eventuale, por njëkohësisht edhe ne mund të kërkonim të dhëna shtesë.

Pyetësorët kryesisht përmbanin pyetje të hapura, të cilat lejonin që respondentët të shprehin opinionet e tyre, lirshëm dhe në mënyrë të detajuar.

3. *Protokoll vëzhgimi* për mbledhjen e të dhënave nga vëzhgimi në takimet e aktiveve profesionale.

4. *Lista kontrolli*, në të cilat evidentuam të dhënat e dala nga analiza e dokumentacionit të marrë nga shkollat, si: plane të punës së aktiveve profesionale, raporte, procesverbale etj.

Për organizimin e hulumtimit në terren fillimisht kontaktuam udhëheqësit e shkollave, të cilët na informuan për kohën e mbajtjes së takimeve të aktiveve profesionale dhe na ndihmuan të organizojmë takimet me mësimdhënës.

Takimet në shkolla vareshin nga planifikimi i takimeve të aktiveve profesionale. Fillimisht realizuam hulumtimin me drejtorë të shkollave, me kryesuesit e Aktiveve Profesionale dhe me mësimdhënës. Pastaj realizuam vëzhgimet në takimet e aktiveve.

REZULTATET E HULUMTIMIT

Me qëllim të strukturimit më të mirë të raportit dhe identifikimit të përfundimeve dhe rekomandimeve praktike, rezultatet e hulumtimit janë kategorizuar në bazë tematike.

Organizimi i aktiveve profesionale në arsimin fillor

Nga analiza e dokumentacionit mësojmë se aktivet profesionale themelohen dhe funksionojnë mbi bazën e udhëzimit administrativ. Edhe të dhënat e hulumtimit tregojnë se Aktivet Profesionale (departamentet) në shkollat e përfshira në hulumtim janë themeluar dhe funksionojnë sipas Udhëzimit administrativ UA nr. 22/2016 për aktivet profesionale (departamentet) të shkollave. Rezultatet tregojnë se në arsimin fillor ka dy forma të organizimit të aktiveve profesionale:

1. Organizimi i aktiveve profesionale sipas klasave (klasat 1-5), dhe
2. Organizimi i aktivitetit profesional për tërë nivelin fillor.

Në grupin e parë hyjnë shkollat që kanë dy e më shumë paralele për secilën klasë. Në këto shkolla organizimi i aktiveve profesionale funksionon sipas klasave, ashtu siç parashihet edhe me udhëzimin administrativ.

Mësimdhënësit e klasave të kombinuara marrin pjesë në të dy aktivet e klasave me të cilat punojnë.

Grupin e dytë e përbëjnë shkollat me vetëm një paralele për secilën klasë. Në këtë grup të shkollave për gjithë nivelin fillor funksionon vetëm një aktiv profesional, pra aktiv i profesional për arsimin fillor.

Aktivitetet profesionale (departamentet) e shkollave fillore kanë planin vjetor të punës në të cilin përfshihen aktivitetet vjetore që planifikohen të realizohen nga muaji gusht deri në muajin qershor të ndara sipas muajve. Aktivitetet e planifikuara lidhen me: planifikimet mësimore vlerësimin e nxënësve, zhvillimin profesional me bazë në shkollë, materialet dhe mjetet mësimore dhe bashkëpunimin e aktiveve profesionale.

Aktivitetet profesionale sipas planifikimit takohen çdo muaj. Në planin e punës gjithsej janë planifikuar dhjetë takime. Takimet realizohen në grup ndërsa grupin e udhëheq kryesuesi i aktivitetit profesional.

Përgjegjësitë e kryesuesit të aktivitetit profesional

Aktivitetet profesionale udhëhiqen nga kryesuesit e aktiveve profesionale të cilët përzgjidhen me kriteret e përcaktuara për kryesuesin e aktivitetit profesional (departamentit) të specifikuar në udhëzimin administrativ UA nr. 22/2016 për aktivitetet profesionale (departamentet) të shkollave. Po në këtë udhëzim administrativ janë specifikuar edhe përgjegjësitë për kryesuesit e aktivitetit profesional e që rezultatet e hulumtimit tregojnë se kryesuesit e aktiveve profesionale (departamenteve) të shkollave janë të informuar me detyrat dhe përgjegjësitë e përcaktuara me këtë udhëzim.

Rezultatet e dala nga hulumtimi tregojnë se të gjithë kryesuesit e aktiveve profesionale udhëheqin punën në hartimin e planit vjetor të punës së aktivitetit profesional që ata kryesojnë. Me udhëzimin administrativ përgjegjësi e kryesuesit të aktivitetit profesional është që të sigurojë përfshirjen e këtij plani në planin vjetor dhe planin zhvillimor të shkollës. Të dhënat tregojnë se vetëm 71.4% prej tyre sigurojnë përfshirjen e planit vjetor të punës së aktivitetit profesional në planin vjetor të shkollës, ndërsa vetëm 57.1% e kryesuesve të

aktiveve profesionale pohojnë se japin propozime në hartimin e Planit Zhvillimor të Shkollës, si dhe kontribuojnë në implementimin e tij.

Kryesuesi i aktivitetit profesional po ashtu ka përgjegjësi edhe planifikim dhe organizimin e takimeve të rregullta me aktivitetin profesional të cilin e kryeson. Në planin vjetor të aktiveve profesionale janë planifikuar takimet mujore. Të dhënat e hulumtimit tregojnë se 57.1% e kryesuesve të aktiveve profesionale organizojnë një takim të aktivitetit profesional për çdo muaj, 14.3% e kryesuesve organizojnë nga dy takime në muaj ndërsa 28.6% e kryesuesve pohojnë se organizojnë më shumë se dy takime të aktivitetit profesional në muaj. Në biseda joformale me kryesuesit e aktiveve profesionale u informuam se takime formale të rregullta organizohen më rrallë, por konsulta të vazhdueshme e takime joformale çoftë grupore apo individuale me mësimdhënës mbahen vazhdimisht.

Të gjithë kryesuesit e aktiveve profesionale udhëheqin takimet e aktiveve profesionale që përfaqësojnë, mbajnë procesverbal dhe evidencë të pjesëmarrjes në takimet e Aktivitetit Profesional që kryesojnë. Vetëm 85.7% e kryesuesve përgatisin raporte vjetore për punën e aktivitetit profesional, prezantojnë raportin vjetor para drejtorit të shkollës dhe Këshillit Drejtues të Shkollës, ndërsa vetëm 57.1 % raportin vjetor për punën e aktivitetit profesional e publikojnë në ueb-faqen e shkollës.

85.7% e kryesuesve të aktiveve profesionale bëjnë ndarjen e përgjegjësi me anëtarët e tjerë të aktivitetit profesional për zbatimin e aktiviteteve të planifikuara në kuadër të Aktivitetit Profesional që i përkasin. Në takimet e aktiveve profesionale patëm rastin të shohim nga ndarjen e përgjegjësi, si:

Rasti 1: Realizimi i vizitës në Prekaz - përcaktohet personi kontaktues me institucionet përkatëse, si dhe me personat përgjegjës për vendin ku do të bëhet vizita, personi që do të kujdeset për organizimin e transportit, personi për informimin e prindërve etj. (*SH3, aktivi i klasës së tretë*).

Rasti 2. Hartimi i testeve për vlerësimin e nxënësve - caktohen mësimdhënës për hartimin e testeve në lëndë të ndryshme, një mësimdhënës për testin e gjuhës shqipe, një mësimdhënës për testin në lëndën e Matematikës etj. (*SH3, aktivi i klasës së dytë*).

Në përfundim të mandatit si kryesues i aktivitetit profesional, të gjithë pohojnë se në prezencën e drejtorit dorëzojnë dokumentacionin dhe detyrën kryesuesit të ri të aktivitetit profesional.

Kontributi i aktiveve profesionale në planifikimin mësimor

Me udhëzimin administrativ UA nr. 22/2016 për Aktivitet Profesional (departamentet) të shkollave përcaktohet roli i aktiveve në zhvillimin e programeve mësimore. Në këtë kontekst aktivitetet duhet të diskutojnë, shkëmbejnë dhe zhvillojnë planifikimet mësimore vjetore, mujore, javore dhe ditore të mësimin të rregullt, të punës plotësuese e shtuese dhe aktivitetet jashtëkurrikulare.

Të dhënat nga studimi tregojnë se aktivitetet profesionale në planin vjetor të punës e kanë edhe zhvillimin e programeve mësimore dhe realizimin e tyre, duke filluar nga planifikimi vjetor ku vërejmë se ka dallime në qëndrimet e drejtorëve të shkollave lidhur me hartimin e planeve mësimore. Drejtorët e shkollave (66.7% prej tyre) pohojnë se planet mësimore vjetore i përgatisin vetë mësimdhënësit, pra secili për vete, ndërsa kryesuesit e aktiveve profesionale (85.7%) dhe mësimdhënësit (63.6%) pohojnë se planet mësimore vjetore i hartojnë bashkë si ekip.

Planifikimet mësimore dhe zhvillimi i programeve për aktivitetet jashtëkurrikulare janë aktivitetet kryesore të përfshira në secilin nga planifikimet vjetore të aktiveve (departamenteve) profesionale, por edhe temat me përfshirje më të madhe në takimet e aktiveve profesionale.

Në planin e punës së aktiveve profesionale përfshihen planifikimet mësimore vjetore, planifikimet dymujore, planifikimet javore dhe planifikimet e aktivitetet jashtëkurrikulare, ndërsa në takimet e aktiveve (departamenteve) profesionale diskutimi për realizimin e plan-programeve mujore është çdoherë pikë e parë e rendit të ditës pasuar me pikën e dytë hartimin e planeve për muajin pasues dhe pikën e tretë të rendit të ditës aktivitetet e parapara për periudhën përkatëse.

Edhe në takimet e realizuara nga aktivet profesionale, realizimi i planeve për muajin paraprak ishte tema e parë e secilit nga aktivet profesionale në të cilat ne ishim në vëzhgim (N=8 ose 100 %). Në këtë pikë të rendit të ditës mësimdhënësit raportojnë nëse plani është realizuar apo jo sipas planifikimit. Diskutimet për këtë pikë ishin të shkurtra, pothuaj me vetëm një fjali: Plani për muajin X është realizuar në tërësi. Vetëm në një rast plani kishte lëvizur për një orë mësimore për të cilën mësimdhënësit ishin dakorduar ta inkorporonin në muajin në vazhdim.

Në pikën e dytë, planifikimi për muajin pasues, rrjedha e diskutimeve nuk ishte e njëjtë në të gjitha takimet. Në N=2 ose 25% të takimeve të vëzhguara plani për muajin pasues u hartua gjatë takimit të aktivitetit, ndërsa në N=6 ose 75% të rasteve kishte vetëm diskutim për planin mësimor vetëm për muajin pasues.

Në rastin e parë, ku plani u realizua gjatë takimit të aktivitetit profesional, mësimdhënësit kishin një bazë të planifikimit, e cila ishte përgatitur nga kryesuesi i aktivitetit profesional, i cili u kishte dërguar për konsultim paraprakisht mësimdhënësve tjerë. Diskutimi fillon me ditët e mësimimit dhe ditët e festave dhe vazhdon me përshtatjen e njësive mësimore me festat aktuale. Rezultatet e të nxënësve dhe temat nxirren nga plani vjetor kurse diskutimi bëhet rreth përshtatjes së njësive mësimore me temat dhe festat aktuale të bazuara në përmbajtjet e tekstit shkollor. Burimet, mjetet e materialet mësimore nuk diskutohen fare. Teksti shkollor është burim bazë dhe i vetëm i referuar nga mësimdhënësit gjatë hartimit të planit mujor. Këtë e vërteton edhe fakti se në planin mujor në vazhdim të njësive mësimore shënojnë edhe numrin e faqes së tekstit ku edhe është marrë njësia mësimore.

Në rastet e tjera planifikimi mujor hartohet nga kryesuesi i aktivitetit profesional. Në takim diskutohen vetëm rastet kur është e nevojshme të ndryshohet diçka ose kur mbuluar ndonjë orë mësimore nuk është mbuluar me njësiti që i posedon teksti shkollor. Në këtë rast diskutimi orientohet në aktivitetet e mundshme me nxënës të cilat lidhen me data të rëndësishme.

Kontributi i aktiveve profesionale në planifikimin mësimor ishte tema kyçe edhe në intervistat e realizuara me mësimdhënës dhe pyetësorët e realizuar me kryesues të aktiveve profesionale dhe drejtorë të shkollave.

Aktivet profesionale kanë rol kyç në planifikimin mësimor vjetor, planifikimin mujor e javor, përgatitjet ditore, planifikimet e punës plotësuese e shtuese, si dhe planifikimin e aktiviteteve jashtëshkollore.

Sa i përket planifikimit vjetor, 66.7% e drejtorëve të shkollave pohojnë se mësimdhënësit hartojnë vet planet vjetore, ndërsa kryesuesit e aktiveve profesionale (85.7%) dhe mësimdhënësit (63.6%) pohojnë se planet vjetore i hartojnë në bashkëpunim, pra kryesuesi me mësimdhënësit/anëtarët e aktivitetit profesional.

Edhe për *planifikimet mujore, javore, përgatitjet ditore, planet e punës plotësuese dhe punës shtesë si dhe aktivitetet jashtëkurrikulare* drejtorët e shkollave pohojnë se planet mujore i përgatisin vetë mësimdhënësit e pastaj edhe raportojnë për realizimin e tyre.

Kryesuesit e aktiveve profesionale pohojnë se planet mujore i përgatisin bashkë me mësimdhënësit, ndërsa mësimdhënësit individualisht raportojnë për realizimin e tyre. Të njëjtën gjë e pohojnë edhe mësimdhënësit, pasi sipas tyre planet mësimore i hartojnë bashkë si aktiv, diskutojnë për to, plotësojnë bashkë sipas nevojës, japin këshilla për avancim, ndërsa për realizimin e tyre raportojnë secili individualisht.

Këto të dhëna bien në kundërshtim me të dhënat e dala nga vëzhgimet, sepse në 75 % të rasteve të vëzhguara pamë se planet mujore ishin përgatitur paraprakisht nga kryesuesit e aktiveve profesionale, ndërsa në takimet e aktiveve profesionale diskutohej shumë shkurt vetëm për realizimin e tyre.

Vetëm 42.9% e kryesuesve të aktiveve profesionale pohojnë se në aktivet profesionale (departamentet) që ata i kryesojnë diskutohet për plane të punës plotësuese dhe punës shtuese, ndërsa nga mësimdhënësit 27.7 % pohojnë se marrin pjesë në përgatitjen e planeve të punës plotësuese e shtuese, 36.4% plotësojnë sipas nevojës, 18.2% vetëm japin këshilla, 13.6% raportojnë për realizimin e punës plotësuese dhe shtuese ndërsa 4.5% vetëm diskutojnë bashkë me mësimdhënësit e tjerë lidhur me planifikimin e punës plotësuese dhe shtuese.

Në planin e punës së aktivitetit profesional përkatës figurojnë edhe aktivitetet e parapara për periudhat dymujore, aktivitete këto të cilat janë koncentruar në data të rëndësishme, si festa shtetërore, kombëtare e ndërkombëtare, si dhe

aktivitetet për stinët e vitit. Në planin e punës së aktiveve profesionale këto aktivitete parashihen si aktivitete të veçanta për secilin muaj.

Në të gjitha takimet e vëzhguara diskutohet për aktivitetet që do të realizohen me nxënës gjatë muajit të pasues. Kjo ishte tema më debatuese dhe me kohështirjen më të madhe në takimet e aktiveve profesionale. Fillimisht përcaktohen data me rëndësi për muajin pasues e që shumica prej tyre ishin të listuara edhe në planin e punës së aktivitetit profesional, pastaj për data të caktuara përzgjidhen aktivitete të cilat do të realizohen me nxënës. P.sh.

"Për nder të festës së flamurit të bëhen vizatime e punime të ndryshme, duke i shoqëruar me këngë, valle e vjersha të ndryshme" (SH2, aktiviteti profesional i klasës së dytë).

"Nxënësit të angazhohen që të mësojnë këngë të ndryshme, vjersha dhe role për nder të festës së 17 shkurtit" (SH2, aktiviteti profesional i klasës së katërt).

"21 mars - Dita e pranverës dhe Dita Botërore e Sindromës Dawn- nxënësit sjellin lule dhe i mbjellin në oborr të shkollës, si dhe me nxënësit përgatisim kartolina në mbështetje të fëmijëve me sindromën Down"(SH1, aktiviteti profesional i klasës së dytë).

Në përgjithësi, në 75 % të takimeve të vëzhguara të aktiveve profesionale "aktivitetet për data e rëndësishme" ishte fokusi kryesor i diskutimit.

Roli i aktiveve profesionale në vlerësimin e nxënësve

Me udhëzimin administrativ UA n. 22/2016 për aktivitetet profesionale (departamentet) të shkollave, aktivitetet profesionale duhet të kontribuojnë edhe në vlerësimin e nxënësve. Sipas udhëzimit, aktivitetet profesionale hartojnë instrumentet e vlerësimit të nxënësve, si dhe realizojnë vlerësimin përmbyllës. Rezultatet e hulumtimit tregojnë se aktivitetet profesionale kontribuojnë në procesin e vlerësimit të nxënësve, sidomos në planifikimin e vlerësimit dhe hartimin e instrumenteve për vlerësim.

Drejtorët e shkollave, 66.7% prej tyre, pohojnë se mësuesit i përgatisin vetë instrumentet e vlerësimit, ndërsa 33.3% e drejtorëve pohojnë se njëri nga mësuesit i hartojnë instrumentet e vlerësimit, ndërsa

mësimdhënësit e tjerë i përdorin instrumentet e gatshme të hartuara nga kolegët e tyre.

Ndryshe nga drejtorët e shkollave pohojnë 85.7% nga kryesuesit e aktiveve profesionale. Sipas tyre, instrumentet për vlerësim i përgatisin bashkë mësimdhënësit e aktivitetit profesional, ndërsa 14.3% prej tyre pohojnë se instrumentet i hartojnë individualisht mësimdhënësit.

Më afër përgjigjeve të drejtorëve qëndrojnë mësimdhënësit, ku 40.9% prej tyre pohojnë se i përgatisin vetë instrumentet, por mund t'i shkëmbejnë me të tjerët, 22.7% pohojnë se i përgatisin dhe i realizojnë në formë individuale secili prej tyre, ndërsa 36.4 % e mësimdhënësve pohojnë se të gjithë mësimdhënësit brenda një aktiviteti i përdorin të njëjtat instrumente të vlerësimit.

Rezultatet nga vëzhgimi tregojnë se në takimet e aktiveve profesionale diskutimet bëhen për datat dhe llojin e instrumentit, ndërsa në 75% të aktiveve të vëzhguara pamë se për hartimin e instrumenteve mësimdhënësit dakordohen se cili mësimdhënësi do të hartojë instrumentin për lëndën e caktuar. Në këto shkolla ishte bërë praktikë që instrumentet të hartohen nga mësimdhënësit përkatës (vendoset në takimin e aktivitetit cili mësimdhënësi të hartojë instrumentin e vlerësimit për nxënësin për lëndën e caktuar), të kontrollohen nga drejtori i shkollës, i cili më vendos për realizimin e tyre apo për plotësime eventuale.

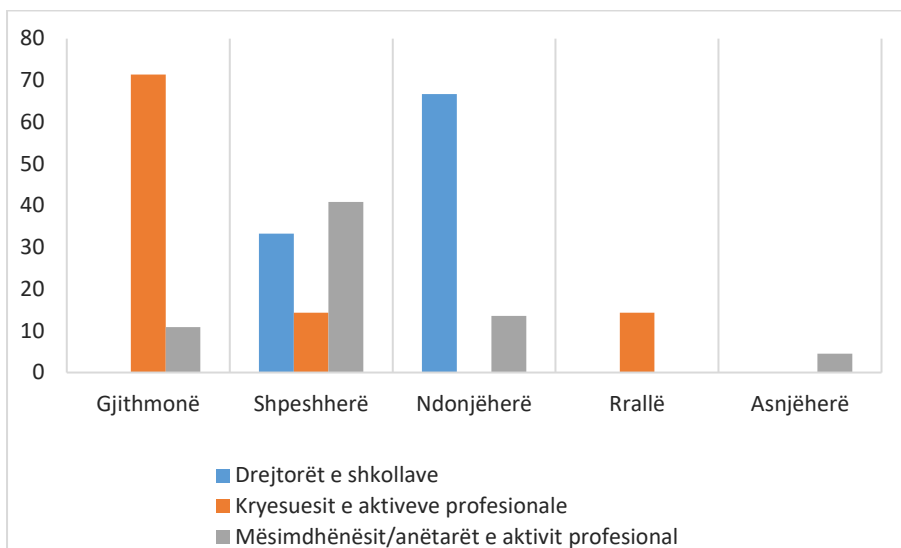
Në takimet e aktiveve profesionale diskutohet vetëm për vlerësimet periodike ku fokusi është vetëm te instrumentet për vlerësim. Nuk diskutohet për vlerësimin e vazhdueshëm e as për rezultatet e nxënësve në vlerësimet me shkrim apo format e tjera të vlerësimit.

Roli i aktiveve profesionale në zhvillimin profesional të mësimdhënësve

Zhvillimi profesional i mësimdhënësve është një nga detyrat dhe përgjegjësitë e aktivitetit profesional. Me udhëzimin administrativ, aktiviteti profesional obligohet të hartojë planin për zhvillimin profesional të mësimdhënësve/anëtarëve të aktivitetit profesional, për t'u përfshirë në planin zhvillimor të shkollës përmes drejtorit dhe Këshillit Drejtues të Shkollës.

Por a hartojnë aktivet profesionale plane për zhvillim profesional të mësimdhënësve/anëtarët e tyre?

Rezultatet nga pyetësorët e intervistat e realizuara tregojnë të dhëna të ndryshme nga respondentët e përfshirë në hulumtim.

Grafiku 3. A e hartojnë aktivet profesionale planin e zhvillimit profesional të mësimdhënësve?

Në realitet, asnjë nga Aktivitet Profesional të përfshira në hulumtim nuk e prezantuan planin për zhvillim profesional të mësimdhënësve. As në takimet e aktiveve profesionale nuk u diskutua për asnjë angazhim/aktivitet të planifikuar e as të realizuar me mësimdhënës e që lidhet me zhvillimin profesional të mësimdhënësve. Vetëm në 14.29% të planeve të punës së Aktiveve Profesionale përfshihen aktivitete që lidhen me zhvillimin profesional të mësimdhënësve, si: ndarja apo shkëmbimi i përvojave të mira gjatë procesit mësimor, organizimi i punëtorive në shkollë (pa ndonjë temë të specifikuar), si dhe monitorimi dhe mentorimi kolegial.

Vetëm 14.29% e aktiveve profesionale na prezantuan raportin e punës së aktivitet për periudhën e parë të vitit shkollor 2023/2024, e që në objektivat e planifikuara nga aktivet profesionale për këtë periudhë figuronte edhe

organizimi i punëtorive në shkollë, por nuk kishte asnjë të dhënë për realizimin e tyre.

Në pyetjen e drejtuar mësimitdhënësve se sa shpesh shkëmbejnë informata dhe përvoja të marra nga trajnimet e ndryshme dhe format e tjera të zhvillimit profesional, 68.2% e mësimitdhënësve pohojnë se gjithmonë shkëmbejnë përvojat e marra pas përfundimit të trajnimit apo formave të tjera të zhvillimit profesional, 27.3% pohojnë se shpeshherë i shkëmbejnë këto përvoja, ndërsa 4.5% e mësimitdhënësve pohojnë se asnjëherë nuk shkëmbejnë përvojat dhe njohuritë e marra nga trajnimet apo forma të tjera të zhvillimit profesional. Diskutimi kolegjial, bisedat joformale sipas mësimitdhënësve, janë mënyra e vetme përmes së cilës mundohen që përvojat dhe njohuritë e marra t'i ndajnë me mësimitdhënësit e tjerë/kolegët e tyre.

Edhe monitorimet dhe mentorimet kolegjiale të realizuara nga mësimitdhënësit janë të rralla. Këtë e pohojnë 60% e mësimitdhënësve, por edhe fakti se nuk kishte evidenca që dokumentojnë monitorimet apo mentorimet kolegjiale tregon se ndodhin tepër rrallë ose nuk ndodhin fare. Në biseda joformale, mësimitdhënësit na informuan se monitorimet dhe mentorimet kolegjiale ndodhin vetëm në rastet kur kërkohet nga projektet apo trajnime specifike.

Roli i aktiveve profesionale në përzgjedhjen e burimeve, mjeteve e materialeve mësimore

Sipas udhëzimit administrativ numër 22/2016 për aktivet profesionale (departamentet) të shkollave, aktivet profesionale i japin propozime drejtorit të shkollës, Këshillit Drejtues të shkollës për burime, mjete e materiale mësimore, krijojnë dhe shkëmbejnë materiale mësimore mes anëtarëve të aktivitetit profesional.

Lidhur me këto përgjegjësi, morëm edhe opinionet e kryesuesve të aktivitetit profesional dhe mësimitdhënësve të aktivitetit profesional.

Tabela 1. Opinionet e kryesuesve të aktiveve profesionale dhe mësimdhënësve lidhur me rolin e aktiveve profesionale për burimet, mjetet e materialet mësimore

	Asnjëherë		Rrallë		Ndonjëherë		Shpeshherë		Gjithmonë	
	KAP	M	KAP	M	KAP	M	KAP	M	KAP	M
<i>I japim propozime drejtorit të shkollës</i>	-	-	-	-	57.1	40.9	14.3	13.6	14.3	45.5
<i>I japim propozime Këshillit Drejtues të Shkollës</i>	-	13.6	50	4.5	16.7	27.3	-	22.7	33.3	31.8
<i>Bashkë me anëtarët e tjerë të aktivitetit ,krijojmë materiale mësimore</i>	14.3	9.1	-	-	14.3	27.3	28.6	31.8	42.9	31.8
<i>Shkëmbejmë materiale mësimore mes anëtarëve të Aktivitetit Profesional</i>	-	4.5	-	-	14.3	13.6	42.9	31.8	42.9	50

Sqarim i shkurtesave:

KAP- kryesuesit e aktivitetit profesional

M- mësimdhënësit

Të dhënat nga tabela 1 tregojnë për dallime të dukshme në përgjigjet e kryesuesve të aktiveve profesionale dhe përgjigjet e mësimdhënësve në propozimet e tyre për burimet, mjetet e materialet mësimore drejtuar drejtorit dhe Këshillit Drejtues të Shkollës, ndërsa sa i përket krijimit dhe shkëmbimit të materialeve mësimore opinionet e tyre janë të përafërta.

Sfiduese për mësimdhënësit është sigurimi i materialeve për realizimin e aktiviteteve mësimore.

Në planin e punës së aktiveve profesionale se përzgjedhja e teksteve shkollore është planifikuar në takimin e muajit gusht, para fillimit të vitit shkollor, ndërsa në takimet e aktiveve profesionale, krahas aktiviteteve të planifikuara, diskutohet edhe për materialet e nevojshme për realizimin e tyre.

Bashkëpunimi i aktiveve profesionale

Bashkëpunimi i aktiveve profesionale brenda dhe jashtë shkollës, me rrjetet e shkollave, me Komunitetet e të mësuarit së bashku, me qëllim të këmbimit të përvojave të mira është shtruar si njëra nga tri kërkesat plotësuese me udhëzimin administrativ.

Të dhënat nga hulumtimi tregojnë se me qëllim të bashkëpunimit dhe këmbimit të përvojave të mira, përfaqësuesit e aktiveve profesionale bashkëpunojnë me mësimdhënësit brenda aktivitetit profesional që i takojnë, aktivitetet e tjera profesionale brenda shkollës, prindërit e nxënësve, dhe nxënësit.

Bashkëpunimi brenda aktivitetit profesional, sipas mësimdhënësve, fokusohet në planifikimin dhe organizimin e procesit mësimor, krijimin e një ambienti mbështetës për mësimdhënien dhe në përmirësimin e performancës së nxënësve, ndërsa bashkëpunimi me aktivitetet e tjera profesionale fokusohet në aktivitetet e përbashkëta të shkollës, organizimin dhe realizimin e programeve të ndryshme festive në shkollë dhe garave të nxënësve në lëndë të ndryshme në nivel shkollor.

Bashkëpunimi me prindërit organizohet në forma të ndryshme, me qëllim të informimit për progresin dhe sjelljen e nxënësve, ndërsa bashkëpunimin me nxënësit mësimdhënësit e konsiderojnë si një kusht thelbësor për krijimin e mundësive dhe përgatitjen e nxënësve, si në aspektin akademik ashtu edhe në aspektin personal.

Sfidat e aktiveve profesionale dhe nevojat për përkrahjen e tyre

Puna e aktiveve profesionale është mjaft komplekse që kërkon mundësi të angazhimit të vazhdueshëm jo vetëm nga kryesuesi i aktivitetit profesional, por edhe nga mësimdhënësit tjerë/anëtarë të aktivitetit përkatës. Për shkak të përgjegjësisë së shumta dhe angazhimeve shtesë që ka kryesuesi i aktiveve profesionale, drejtorët e shkollave dhe kryesuesit e aktiveve profesionale kërkojnë që kryesuesit e aktiveve profesionale të lirohen nga një ose dy orë mësimore ose të paguhen me orë shtesë.

Kërkesat e mësimdhënësve janë të orientuara në mbështetjen e nxënësve, si në mbështetje të nxënësve për vizita në vende apo qytete të caktuara, për realizimin e aktiviteteve jashtëkurrikulare, mbështetje me mjete konkretizimi, përkrahje për fëmijët punëtor/nxënësit e dalluar, si dhe për fëmijët që kanë probleme në të nxënë, me mësuese mbështetëse, përkrahje për klubet e nxënësve, si dhe mundësi më të mëdha në garat komunale.

Por, cilat janë nevojat dhe mundësitë e shkollës për mbështetje të nxënësve në aktivitete jashtëkurrikulare?

Lidhur me këtë kryesuesit e aktiveve profesionale pohojnë se mundësitë e shkollës janë shumë të vogla për mbështetjen e nxënësve në aktivitete jashtëkurrikulare përderisa nevojat dhe mundësitë e nxënësve për pjesëmarrje janë të mëdha. Sipas tyre, aktivet profesionale punojnë shumë në identifikimin e nxënësve talent, por të vetmet mundësi për përkrahje të nxënësve kanë mbajtjen e mësimit shtues, (SH 1, kryesues/e i/e aktivitet të klasës së pestë), përgatitjen e kuizeve (SH1, kryesues/e i/e aktivitet të tretë) dhe garave të nxënësve në lëndë dhe fusha të kurrikulës (aktivet profesionale gjithmonë janë të gatshme të mbajnë mësim shtesë për secilin nxënë. Gjithashtu, organizojnë aktivitete të ndryshme në të gjitha fushat kurrikulare dhe jashtëkurrikulare. të klasës së dytë). Me gjithë mundësitë, kryesuesit e aktiveve pohojnë se aktivet profesionale gjithmonë janë të gatshme të mbajnë mësim shtesë për secilin nxënë. Po ashtu, organizojnë aktivitete të ndryshme në të gjitha fushat kurrikulare dhe jashtëkurrikulare (SH3, kryesues i aktivitet profesional për arsimin fillor).

Angazhimin e aktiveve profesionale në organizimin e mësimit shtues dhe aktiviteteve me nxënë në gara e kuize të ndryshme e konfirmojnë edhe 81.8% e mësimdhënësve të përfshirë në hulumtim.

Aktivitetet jashtëkurrikulare mësimdhënësit i cilësojnë si aktivitete shumë të rëndësishme për përkrahjen e nxënësve në zhvillimin e talenteve të tyre, të cilat krijojnë mundësi që nxënësit të krijojnë vizion të qartë për mundësitë që i presin edhe në të ardhmen.

PËRFUNDIME

Nga përshkrimi i të dhënave të dala nga hulumtimi mund të përfundojmë se aktivet profesionale janë pjesë e shumë proceseve dhe luajnë rol kyç në sigurimin e cilësisë në mësimdhënie duke kontribuar në planifikimin dhe organizimin e procesit mësimor, përkushtimin ndaj zhvillimit të nxënësve dhe krijimit të një mjedisi të përshtatshëm për mësim.

Aktivitetet profesionale në shkollat fillore janë themeluar dhe funksionojnë sipas Udhëzimit administrativ UA nr. 22/2016 për aktivet profesionale (departamentet) të shkollave. Në shkollat ku ka dy e më shumë paralele për secilën klasë aktivet profesionale organizohen sipas klasave, ndërsa në shkollat ku ka vetëm një paralele për një klasë funksionon vetëm një aktivitet i përbashkët për gjithë nivelin fillor.

Në të gjitha shkollat aktivitetet profesionale kryesohen nga një mësimdhënës, i cili zgjidhet si kryesues i aktivitetit sipas kërkesave të përcaktuara me udhëzimin administrativ. Kryesuesit e aktiveve profesionale janë të informuar për detyrat e tyre të përcaktuara me udhëzimin administrativ, por jo të gjithë i zbatojnë detyrat sipas këtij udhëzimi.

Aktivitetet profesionale (departamentet) të shkollave fillore kanë planin vjetor të punës, i cili hartohet nga përfaqësuesit e aktivitetit profesional nën udhëheqjen e kryesuesit të aktivitetit. Vetëm 71.4% nga kryesuesit e aktiveve profesionale sigurojnë përfshirjen e këtij plani në planin vjetor të shkollës.

Kryesuesit e aktiveve profesionale ftojnë dhe udhëheqin takimet e aktivitetit profesional, mbajnë procesverbal të takimit dhe evidencën e pjesëmarrjes së anëtarëve të aktivitetit. Në takimet e aktiveve profesionale, diskutimi kryesisht fokusohet në tri pika kryesore: realizimin e planit të muajit paraprak, hartimin e planit për muajin pasues, si dhe aktivitetet e parapara për periudhën përkatëse.

Detyrë e kryesuesve të aktivitetit është edhe përgatitja e raporteve me shkrim për punën e aktivitetit profesional. Vetëm 85.7% e kryesuesve të përfshirë në hulumtim përgatisin raporte vjetore për punën e aktivitetit profesional dhe prezantojnë raportin vjetor para drejtorit të shkollës dhe Këshillit Drejtues

të Shkollës, ndërsa 57.1 % prej tyre raportin vjetor për punën e aktivitetit profesional e publikojnë edhe në uebfaqen e shkollës.

Në bashkëpunim, anëtarët e aktivitetit profesional, kryesuesit e aktiveve profesionale kontribuojnë në planifikimin dhe organizimin e procesit mësimor. Hartojnë planifikimet mësimore vjetore dhe dymujore për klasën përkatëse si dhe planin vjetor të aktiviteteve jashtëkurrikulare.

Në 25% të rasteve në studim, planifikimi mujor hartohet në takimin mujor të udhëhequr nga kryesuesi i aktivitetit profesional me kontributin e të gjithë mësimdhënësve/anëtarë të aktivitetit profesional, ndërsa në 75% të rasteve planifikimi mujor hartohet paraprakisht nga kryesuesi i aktivitetit dhe në takimet e aktivitetit profesional vetëm diskutohet nëse ka nevojë diçka për plotësim.

Aktivet profesionale në arsimin fillor kontribuojnë edhe në realizimin e aktiviteteve mësimore të cilat lidhen me data të rëndësishme, festa të ndryshme kombëtare e ndërkombëtare, të cilat bëhen pjesë e planit mujor, organizohen dhe realizohen në harmoni me temat dhe rezultatet mësimore për periudhën përkatëse.

Planifikimi i vlerësimit dhe hartimi i instrumenteve për vlerësimet për perioda është po ashtu një nga praktikatat e mira të bashkëpunimit të anëtarëve të aktivitetit profesional. Brenda aktivitetit përkatës diskutohet dhe vendoset për kohën/datat e vlerësimeve, llojet e instrumenteve për vlerësimin e nxënësve për lëndë të caktuara, si dhe ndarjen e përgjegjësisë të mësimdhënësve për hartimin e instrumenteve dhe realizimin e tyre me nxënës. Bashkëpunimit për vlerësimin e vazhdueshëm nga aktivet profesionale nuk i kushtohet kohë e as rëndësi në takimet e aktiveve profesionale, por lihet në vullnetin e lirë të mësimdhënësve të bashkëpunojnë, varësisht sipas interesave dhe nevojave të tyre në takimet joformale të përditshme në shkollë.

Edhe zhvillimi profesional i mësimdhënësve, si një nga detyrat dhe përgjegjësitë e aktivitetit profesional, nuk përfshihet mjaftueshëm në planifikimet mujore të aktiveve profesionale në arsimin fillor e si rrjedhojë as nuk diskutohet mjaftueshëm në takimet e aktiveve profesionale. Po ashtu, mungon edhe plani për zhvillimin profesional të përfaqësuesve të aktivitetit. Vullnetarisht dhe në takime joformale mësimdhënësit shkëmbejnë informata

dhe përvoja të marra nga trajnimet e ndryshme dhe format e tjera të zhvillimit profesional, ndërsa zhvillimi profesional i mësimit me bazë në shkollë del se ende nuk është bërë praktikë në arsimin në shkollat tona.

Sa u përket burimeve, mjeteve e materialeve mësimore, aktivitetet profesionale fokusohen në përzgjedhjen e teksteve shkollore dhe krijimin e materialeve të tjera të nevojshme për realizimin e materialeve mësimore. Sigurimi i materialeve për realizimin e aktiviteteve mësimore për realizimin e aktiviteteve të planifikuara me nxënës është mjaftë sfiduese për mësimit meqë shkollat nuk ka mundësi për sigurimin e materialeve të mjaftueshme mësimore. Në këtë kontekst, mësimit bashkëpunojnë ngushtë ndërmjet vete në sigurimin, përgatitjen dhe shfrytëzimin e materialeve mësimore.

Për shkak të përgjegjësi të shumta dhe angazhimeve të vazhdueshme të aktiveve profesionale, si kryesuesit e aktiveve profesionale ashtu edhe mësimit kanë nevojë për mbështetje. Kryesuesit e aktiveve profesionale kërkojnë pagesë shtesë ose të lirohen nga një ose dy orë mësimore, ndërsa kërkesat e mësimit janë të orientuara kryesisht në mbështetjen e nxënësve për të zhvilluar talentin e tyre dhe për t'i përgatitur ata për të ardhmen.

REKOMANDIME

Aktivitetet profesionale, si një mekanizëm i rëndësishëm për sigurimin e cilësisë në shkollë, duhet të përqendrohen në zbatimin e detyrave dhe përgjegjësi të përcaktuara me udhëzimin administrativ për funksionimin e aktiveve profesionale.

Meqë aktivitetet profesionale funksionojnë sipas planit të përcaktuar dhe strukturuar, ku përfshihen aktivitetet vjetore të punës së aktivitetit, është shumë me rëndësi që aktivitetet e planifikuara në këtë plan të përfshihen edhe në planin vjetor të shkollës. Kjo kontribuon në bashkëpunimin e aktiveve profesionale në nivel shkollor, përfshirjen e mësimit meqë dhe nxënësve në

aktivitete të përbashkëta, sigurimin e një mjedisi bashkëpunues, gjithëpërfshirës dhe përmbushjen e misionit të shkollës.

Në zhvillimin e programeve mësimore kontributi i aktiveve profesionale nuk duhet të kufizohet vetëm në planifikimin mësimor vjetor dhe mujor. Si pjesë e planifikimit mësimor janë edhe planifikimet mësimore javore e ditore të mësimit të rregullt, mësimi shtues dhe plotësues, pasi, përveç përcaktimit të njësisve mësimore dhe rezultateve mësimore, rëndësi të veçantë ka edhe përdorimi i metodave të ndryshme të mësimdhënies. Diskutimi për metodologjinë mësimore, si pjesë e planifikimeve mësimore, duhet të ketë fokusin kryesor dhe hapësirën më të madhe për diskutim në takimet e aktiveve profesionale.

Identifikimi i nevojave dhe mundësive të nxënësve, rezultatet e nxënësve në lëndë të caktuara e fusha kurrikulare, duhet të jenë pjesë e punës së përbashkët së aktivitetit përkatës, por edhe aktiveve profesionale në nivel shkollë, me qëllim të krijimit të mundësive për organizimin dhe realizimin e mësimit plotësues dhe shtues me nxënësit.

Në këtë kontekst planeve vjetore të punës së aktiveve profesionale, si dhe rendit të ditës në takimet e aktiveve profesionale duhet t'i shtohen edhe aktivitetet e pika për diskutim që lidhen me nevojat e nxënësve dhe rezultatet e tyre në mësim.

Nga kryesuesit e aktiveve profesionale të analizohen nevojat për zhvillim profesional të mësimdhënësve në kuadër të aktivitetit profesional, të përgatitet plani për zhvillim profesional për aktivitetin përkatës, e në kuadër të këtij plani të shfrytëzohen mundësitë që ka aktiviteti përkatës për organizimin e formave të ndryshme të zhvillimit profesional me bazë në shkollë.

Bazuar në nevojat e tyre, aktiviteti profesional duhet të adresojë kërkesa për mbështetjen e tyre në menaxhmentin e shkollës, pastaj për mbështetjen që nuk mund ta ofrojë shkolla menaxhmenti i saj duhet të adresojë kërkesa në organet kompetente për mbështetjen e tyre.

REFERENCAT

- Beqiri, L. (2022). Planifikimi dhe përdorimi i burimeve, mjeteve e materialeve mësimore nga mësimdhënësit e arsimit fillor. *Kërkime Pedagogjike*, (1), 339-358.
- Brada, R. (2005). Nxënësit e zgjuar dhe talentë. Prishtinë: Biblioteka Pedagogjike.
- De Jong, L., Meirink, J., & Admiraal, W. (2022). School-based collaboration as a learning context for teachers: A systematic review. *International Journal of Educational Research*, 112, 101927.
- Gashi, S. (2013). Përvoja nga reforma arsimore. Suharekë: Shoqata për art dhe kulturë "Elene Gjika-Dora D'Istria" Therandë.
- Gojani, H. D. (2018). Aktivitetet profesionale në shkollat e Kosovës. Prishtinë: GIZ.
- IPK. (2016). Kurrikula e bazuar në kompetenca, përvojat gjatë zbatimit, sfidat dhe mundësitë, si dhe nevojat për mbështetje të vazhdueshme të mësimdhënësve. Prishtinë: Instituti Pedagogjik i Kosovës.
- IPK. (2019). Platforma për veprimtarinë hulumtuese. Prishtinë: Instituti Pedagogjik i Kosovës.
- MASHT. (2016). Korniza Kurrikulare e Arsimit Parauniversitar të republikës së Kosovës. Prishtinë: Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë.
- MASHT.(2016). Kurrikula Bërthamë për klasën përgatitore dhe arsimin fillor të Kosovës. Prishtinë: MASHT.
- MASHT. (2016). Udhëzim Administrativ nr.22/2016 për aktivitetet profesionale (departamentet) të shkollave. Prishtinë: Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë.
- MASHT. (2018). Kurrikulat lëndore/Programet mësimore, klasa e dytë. Prishtinë: Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë.
- MASHT. (2018). Kurrikulat lëndore/programet mësimore, Klasa e parë. Prishtinë: Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë.
- MASHT. (2018). Plani dhe programi mësimor, klasa 1. Prishtinë: Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë.
- MASHT. (2019). Kurrikulat lëndore/Programet mësimore, klasa e tretë. Prishtinë: Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë.

- MAShT. (2020). Kurrikula lëndore/Programet mësimore, klasa e katërt. Prishtinë: Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë.
- MAShT. (2021). Kurrikulat lëndore/programet mësimore, klasa e pestë. Prishtinë.
- MAShTI. (2022). Strategjia e Arsimit 2022-2026. In Objektivi specifik 6: Zbatimi efektiv i të gjitha elementeve të kurrikulës së arsimit parauniversitar (p. 67). Prishtinë: Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe Inovacionit.
- MAShTI. (2022). Strategjia e Arsimit 2022-2026, Plani i veprimit. Prishtinë: Ministria e Arsimit, Shkencës, e Teknologjisë dhe e Inovacionit.
- Vangrieken, K., Dochy, F., Raes, E., & Kyndt, E. (2015). Teacher collaboration: A systematic review. *Educational research review*, 15, 17-40.
- Zylfiu, N. (2005). Didaktika. Prishtinë: Universiteti i Prishtinës.

